

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. V. Vtrum Angelus in primo instanti suæ creationis peccare potuerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ARTICULUS V.

Primum Angelus in primo instanti suae creationis peccare potuerit?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & re-feruntur sententia.

Angelum in primo instanti creationis non peccasse, ita certum est apud Scholasticos, ut D. Thomam quæst. 6. de Dæmonibus art. 4. & in 2. dist. 3. quæst. 1. art. 1. & hic art. 5. dicat con-stantiam opinionem fuisse reprobam ab omnibus Magistris tunc Parisiis legentibus. Et merito: a-nter enim contradicit sacra Scripturæ, in qua ha-betur Angelos malos fuisse aliquando bonos: v.g. Ezechiel. 18. de Lucifero dicitur: Perfectus in vi-uis à die conditionis tuæ, inventa est iniquitas in-te. Et Joan. 8. dicitur Diabolum in veritate non fuisse; & in canonica Jacobi, malos Angelos non servasse suum principatum. Denique Isaia 14. sub figura principis Babylonis de Diabolo dicitur: Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui mane orieba-ris? Quibus verbis etiam innuitur Luciferum non esse manè, & dum oriebatur, è cælo cecidisse: quia immediatè post primum suæ conditionis in-stantem, in secunda scilicet discreti sui temporis mo-mento, peccavit, ut disputatione præcedenti ostensum est. Unde in Concilio Lateranensi, cap. firmi-ter de Iumma Trinitate, sic habetur: Diabolus & alii Dæmones, à Deo quidem naturæ creati sunt boni: ipsi ipsi per se facti sunt mali. Et Origenes in homil. in Ezechiel. Serpens, inquit, non semper fuit serpens, prima quidem à Deo bonus creatus; sed propria vo-luntatis pravitate Dæmon effectus. Unde in Conci-lio Bracaren. 1. damnatur qui dixerit Diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum. De-mum in Angelos statim initio creationis peccasset, non fuisset in gratia conditus, cum peccatum & gratia, de lege salutem Dei ordinata, simul esse ne-queant: Consequens repugnat Scripturæ & SS. Patribus disp. præcedenti art. 2. citatis: Ergo &c. Difficultas ergo solùm est, utrum licet de facto Angelus in primo creationis instanti non peccave-rit, in eo tamen, salutem de potentia Dei absolutam, peccare potuerint?

Partem affirmativam tenet Scotus in 2. dist. 7. quæst. 2. quem ex modernis sequuntur Suarez, Valquez, Molina, Valentia, & alii: negativa verò communis est in Schola D. Thomæ, eamque ex-presso docent non solùm S. Doctor, & omnes eius Discipuli, sed etiam plures alii, tum anti-qui, ut Alensis, Richardus, Divus Bonaventura, Hugo à S. Victore, tum moderni, ut Arru-bal, & Granado; quamvis diversis nitantur prin-cipiis.

§. II.

Clusio negativa statuitur.

Dico igitur: Angelus in primo instanti suæ crea-tionis peccare non potuit.

Probat primum conclusio ratione D. Thomæ hinc, 5. quæ sic potest proponi. Si Angelus in primo instanti creationis peccaret, tale peccatum Deo ut auctori ac motori speciali tribueretur: Tom. II.

A Sed implicat peccatum Deo attribui: Ergo & An-gelum in primo instanti creationis peccare. Minor patet, Major autem sic probatur à D. Thomæ. Pri-ma operatio quæ incipit cum ipso esse rei, tribui-tur Auctori naturæ ipsius rei: Ergo si Angelus in primo instanti creationis peccaret, tale peccatum Deo ut auctori tribueretur. Consequentia est ma-nifesta, Antecedens verò, in quo est tota difficul-tas, multipliciter suadetur. Primò quia idcirco motus gravium & levium ad suum locum natu-ralem, sive centrum, dicitur inesse eis à generante, quia incipit cum esse illorum, quoties producun-tur extra locum suum naturalem. Secundò probat-ur exemplo tibie, quæ si nascatur curva, & statim incipiat claudicare, claudicatio reducitur in debi-litatem principii generantis. Tertiò, quia idcirco motus cordis in animalibus generanti tribuitur, quia incipit unà cum ipsis animalibus, Ratio autem horum omnium est, quia operatio quæ incipit cum esse rei producat, est veluti corollarium quoddam sequens ad naturam illius, & ita debet esse ab a-gente dante illi esse: propter quod communiter di-ci solet, quòd qui dat esse, dat etiam consequen-tia ad esse, quæ nimirum in primo productionis in-stanti fiunt.

Adde quòd operatio procedens à natura, se-cundùm inclinationem ab Authore naturæ accep-tam, ipsi naturæ auctori debet attribui, v. g. moveri sursum, dicitur inesse igni à generante, quia est secundùm inclinationem quam habet à generante ad locum sursum: Sed operatio quæ incipit simul cum esse rei, procedit à natura se-cundùm inclinationem ab auctore naturæ accep-tam: Ergo ipsi naturæ auctori debet attribui. Major patet, Minor probatur. Cùm res incipit esse, non habet aliam inclinationem & disposi-tionem, præter illam quam accipit ab auctore naturæ: Ergo si tunc operatur, oportet quòd ope-retur secundùm inclinationem ab auctore naturæ acceptam.

Dices primò: Ignis in eodem instanti quo est, calefacit & illuminat, & tamen generanti non tri-buitur illa calefactio & illuminatio: Ergo hæc propositio D. Thomæ: Operatio quæ incipit cum ipso esse rei, tribuitur auctori ipsius rei: falsa est, subindeque totus noster discursus, falso nititur principio.

Sed contra: Hæc propositio Divi Thomæ non est intelligenda de omni operatione quæ incipit cum esse rei, sed de illa solùm quæ se habet ut principium cæterarum, & constituit ipsam rem genitam in actu primo ad se movendum: & ita calefactio & illuminatio, licet incipiant cum esse ignis, non tamen tribuuntur generanti; sicut nec motus vitales qui sequuntur post motum cordis, etiam si simul tempore sint cum illo; quia hæc non incipiunt tanquam principia requisita ut ignis vel animal constituentur in actu primo, seu in statu connaturali & apto ad se movendum: at verò prima operatio Angeli, incipiens cum esse illius, ipsum in actu primo ad se movendum & operandum constituit, ut infra patebit: Ergo illa tribui debet Auctori naturæ, & à Deo ut speciali motore procedere.

Dices secundò cum Molina, Valentia, & Beca-no, quòd licet operatio naturalis, seu determi-nata ad unum per modum naturæ, quæ incipit cum esse rei, tribui debeat specialiter auctori ip-sius rei, ut patet in exemplis adductis, non tamen actio vitalis & libera, qualis est prima Angeli ope-ratio: ratio:

ratio: nam eo ipso quod sit vitalis & libera, debet esse à principio intrinseco, non verò ab agente extrinseco, movente & applicante ad ipsam.

158. Sed contra: Licet de ratione actionis vitalis & liberæ sit quod procedat à principio intrinseco eliciente, ei tamen non repugnat procedere à principio extrinseco movente & applicante, imò potius prima operatio libera hoc exigit necessariò, ut infra ostendemus, & manifestè declarat Divus Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 2. ad 1. his verbis: *Homo est dominus suorum actuum & volendi & non volendi, propter deliberationem rationis, que potest sciri ad unam partem vel ad aliam: sed quod deliberet vel non deliberet; est huiusmodi etiam sit dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem præcedentem; & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc, quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio, quod est supra mentem humanam, scilicet à Deo.*

Addo ex eodem S. Doctore quæst. 16. de malo art. 4. ad 6. quod prima Angeli operatio, debet esse aliquâ ratione naturalis: nam sicut natura est illud quod est prius in qualibet re, ita oportet ut illud quod pertinet ad naturam, sit prius in unoquoque: unde etiam in voluntate Angeli primò debet esse operatio, quæ dicatur naturalis, ratione alicujus determinationis ad unum, saltem quoad specificationem, ita ut antecedat operationem liberam quoad specificationem & exercitium.

159. Dices tertio cum Scoto: Licet operatio defectuosa incipiens cum esse rei productæ, tribui possit & debeat ipsius auctori, si solus in illam operationem influat, secùs tamen si non nisi cum re producta influat in illam; tunc enim defectus illius operationis, debet rei productæ, indebito modo operanti, duntaxat attribui; unde cum solus Deus non influat in primam operationem Angeli, sed ipse Angelus eam simul cum Deo producat, si illa sit defectuosa, & defectus non debet in Deum referri, sed in Angelum malè operantem, & à rectitudine divini concursus se subtrahentem.

160. Sed contra: Licet auctor rei productæ non influat solus in primam ipsius operationem, solus tamen ad illam movet & applicat, ut videbitur infra: hoc autem sufficit, ut defectus talis operationis illi tribuatur; quia causa dirigens & applicans, non minus dicitur causa actionis, quam causa eliciens.

161. Probat secundò conclusio: Angelus in primo instanti suæ creationis, non potuit habere malam & defectuosam cogitationem intellectus: Ergo neque malam & defectuosam operationem voluntatis. Consequentia patet: quia (ut articulo præcedenti ostendimus, & latius in Tractatu de peccatis expendemus) non potest esse peccatum in voluntate, sine aliquo defectu in cognitione intellectus. Antecedens probatur: cum illa cogitatio, quam in primo instanti habet Angelus, sit omnium prima, debet esse immissa à Deo; siquidem non est liberè electa ab Angelo, quia ante omnem liberam electionem, præcedit prior cogitatio intellectus: Sed mala & defectuosa cogitatio, ex qua infallibiliter sequitur peccatum, non potest à Deo ut specialiter motore immitti; aliàs peccatum illi imputaretur; Ergo Angelus in primo instanti creationis, malam & defectuosam cogitationem intellectus habere non potuit.

Dices: Deus sæpè causat in nobis cogitationes,

ex quibus videt futurum peccatum; & tamen non imputatur illi peccatum, nec nos excusamur ab his voluntatem liberam: Ergo licet prima cogitatio Angeli debeat esse immissa à Deo, non sequitur tamen quod operatio voluntatis ad eam sequata, attribuitur & imputetur illi, si sit deficiens.

Respondeo, quoddam esse cogitationes quas Deus in nobis causat solum per modum cause universalis, non excludendo quin simul sint ex libera applicatione voluntatis, & alias quas nobis specialiter immittit sine nobis, per modum moventis particularis: quamvis autem ad cogitationes primo modo à Deo immittas, possit primò & immediatè sequi actus malus in voluntate, secùs tamen ad cogitationes secundi generis. Et hujus ratio est, quia non potest esse defectus in voluntate, nisi sit defectus in dictamine intellectus: in illo autem dictamine quod Deus format primo modo, potest esse defectus proveniens ab ipsa voluntate, quæ sub Deo prædeterminante applicat intellectum ad illud formandum: at verò in secundo nequit esse aliquis defectus; quia cum solus Deus ad illud applicet intellectum, ab illo solo provenire ille defectus. Unde negandum est suppositum, loquendo de cogitationibus quas Deus immittit nobis sine nobis, quod nimirum videtur futurum ex illis immediatè peccatum: oportet enim quod primus actus voluntatis ex illis sequatur sit rectus, quamvis postea possit voluntas se ad malum applicare, applicando intellectum ad aliquod dictamen deficiens; sicut de facto demones in secundo instanti, cognitione à Deo immissa malè utentes, applicaverunt intellectum ad iudicium inconsideratum de sua excellentia acerritudine naturali diligenda, sine dependentia & subordinatione ad Deum ut auctorem & finem supernaturalem.

Tertiò probatur conclusio: Ut Angelus possit peccare in aliquo instanti, requiritur quod possit seipsum movere & applicare ad illum actum qui dicitur peccaminosus: Atqui Angelus in primo instanti suæ creationis, non potest se movere & applicare ad primum actum quem elicit, sed ad illum debet necessariò moveri & applicari à Deo: Ergo in illo instanti peccare non potest. Major patet, Minor verò sic ostenditur. Ut Angelus possit seipsum movere & applicare ad primum actum, oporteret ut per ordinem ad illum non esset in pura potentia, sed aliquo modo in actu: cum enim ex una parte movens reducat mobile de potentia in actum, ex alia verò id non possit præstare per potentiam, sed per actum; ut Angelus se moveret & applicaret ad primum actum, debet presupponi in actu priori, per quem ad primum actum se moveret & applicaret. Sed hoc manifestè involvit contradictionem: Ergo implicat quod Angelus seipsum moveat & applicet ad primum actum; sed necessariò ad illum debet moveri & applicari ab aliquo exteriori principio, scilicet à Deo; sicut ad primum motum cordis animal movetur à generante.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Licet voluntas, & quilibet alia potentia vitalis, elicitivè cause omnes suos actus, non causat tamen omnes applicativè, sive quod idem est, non se movet ad omnes, sed interdum specialiter debet applicari ab aliquo exteriori principio: certus ratio est, quia voluntas non se applicat ad illa que

quem actum, nisi ex prævio dictamine ad quod A
 prius applicat intellectum, nec potest applicare in-
 tellectum, nisi ex aliqua priori noticia, quia nihil
 voluit, quin præcognitum: unde ne detur pro-
 cessus in infinitum, debet fieri resolutio omni-
 um motuum voluntatis in aliquod principium
 exercitius movens, à quo applicetur intellectus spe-
 cialiter ad formandum dictamen, & consequenter
 eorum moveatur voluntas ad primum actum, ex
 quo ipsa possit postea se movere. Ex quibus evi-
 denter concluditur, voluntatem angelicam elice-
 re eandem primam operationem, quæ cum esse
 illius incipit, sed non se applicare ad illam: quia
 ante primam operationem, non potest formare
 in intellectu, aut applicare intellectum ad forman-
 dum dictamen, quo mediante se applicet, sed de-
 bet intellectus ab alio moveri ad huiusmodi dicta-
 men formandum: non est autem alia causa à qua
 moveri possit intellectus, quam ipsemet Deus;
 cum ipse solus possit illi menti angelicæ, & in-
 tu intellectum & voluntatem ejus operari: Ergo
 Deus debet movere & applicare intellectum An-
 gelicæ ad primum illud dictamen, non solum ut mo-
 veatur generalis, & per influxum illum prævium &
 generaliter, quo causas omnes ad agendum præde-
 terminat, juxta modum ipsarum, sed etiam ut mo-
 veatur particularis, & speciali quodam modo, effi-
 cendo scilicet respectu illius, quod facit ipsa vo-
 luntas respectu aliorum subsequentium. Unde
 si defectus in dictamine, ex speciali applicatio-
 ne voluntatis procedente, & in actu voluntatis per
 illud regulato, refunditur in voluntatem applican-
 tem, ita si esset defectus in primo illo dictamine ad
 quod Deus specialiter applicat, & in actu volun-
 tatis per illud immediatè regulato, talis defectus
 esset à Deo.

Dices: Si primus actus voluntatis angelicæ re-
 duceretur in Deum, specialiter applicantem ad
 primum dictamen regulativum illius, talis actus
 non esset liber: Sed hoc non est dicendum: Ergo
 nec illud. Sequela probatur: Nam ille actus vo-
 luntatis non est liber, qui non regulatur per dicta-
 men sive judicium præcognitum quod sit in potestate
 voluntatis: At in casu posito primus actus volun-
 tatis Angelicæ non regularetur per dictamen sive
 judicium præcognitum, quod esset in potestate ipsius
 voluntatis, sed quod à solo Deo applicante proce-
 deret: Ergo non esset liber.

Respondeo distinguendo Majorem: Talis actus
 non esset liber omnino, id est quoad specificatio-
 nem simul & exercitium, concedo: non esset liber
 aliquo modo, & saltem quoad exercitium, nego.
 Quamvis enim ad libertatem omnino completam,
 in qua voluntas dicatur se movere, sit necessa-
 rium quod reguletur per dictamen quod sit in
 ipsius potestate, & quod ex eius applicatione
 procedat, ad libertatem tamen contradictionis,
 & inchoativam libertatis completæ, sufficit judi-
 cium indifferens, quod utramque partem ut con-
 venienter proponat, intimando tamen unam po-
 tèntiam quam aliam esse hic & nunc omnibus pensatis
 eligendam. Adde quod, licet primum dictamen
 regulativum voluntatis angelicæ, non sit in eius po-
 testate simpliciter, & quoad eius incæptionem, est
 tamen in eius potestate secundum quid, & ex parte
 objecti, & quoad continuationem; quod sufficit
 ad libertatem exercitii.

Ex dictis inferes, quod si Deus produceret ho-
 minem in statu usûs rationis, primus actus quem
 haberet, esset necessitati ordinatio in bonum ho-

minem, sive intentio beatitudinis, saltem in com-
 muni, ad quem deberet à Deo applicari ut ab a-
 gente particulari: & sic in eodem instanti non pos-
 set habere actum aliquem malum; quia omnis ac-
 tus quem haberet, esset ab illa prima intentione
 boni, prout esset ex speciali applicatione Dei;
 quamvis postea quando illa intentio desineret esse
 à Deo ut ab agente particulari, eò quod inciperet à
 voluntate liberè conservari, possent ab ea proce-
 dere plures actus mali, mediâ applicatione vo-
 luntatis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

B Obicies primò contra præcedentem conclu- 168.
 sionem: Homo potest peccare in primo in-
 stanti usûs rationis: Ergo & Angelus in primo in-
 stanti suæ productionis. Consequentia videtur bo-
 na ex paritate rationis. Antecedens probatur: quia
 ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 89. art. 6. & eius
 Discipuli communiter, puer ad usum rationis per-
 veniens, tenetur in primo instanti se convertere ad
 Deum; quod tamen præceptum non omnes, imò
 fortè pauci, adimplent.

Confirmatur: Homo in primo instanti suæ pro- 169.
 ductionis, seu unionis animæ ad corpus, contrahit
 peccatum originale: Ergo similiter Angelus in pri-
 mo instanti suæ productionis poterit aliquod pec-
 catum contrahere seu committere.

C Ad objectionem respondet primò Joannes à S. 170.
 Thoma, concessio Antecedente, negando conse-
 quentiam & paritatem: quia puer perveniens ad
 usum rationis, elicit actum deliberatum, movendo
 se & formando sibi dictamen, quod proinde potest
 esse defectuosum; non autem Angelus in primo in-
 stanti creationis, ut supra ostensum est. Ratio hu-
 jus est: quia puer antecederet ad hunc actum
 quem elicit in primo instanti usûs rationis, habet
 alios actus imperfectos intellectus & voluntatis, ex
 quibus ad operandum deliberatè se movere: & quia
 illæ volitiones antecedentes, possunt versari, &
 frequenter versantur, propter malam assuetudi-
 nem puerorum, circa delectabilia rationi contra-
 ria, idè licet non sint tunc peccaminosæ, defectu
 libertatis, potest tamen puer juxta illas applicare in
 primo instanti usûs rationis intellectum ad dicta-
 men defectuosum, & consequenter voluntatem ad
 volitionem peccaminosam, absq; eo quod defe-
 ctus refundatur in Deum, utpote qui solum con-
 currit & applicat per modum causæ generalis, ipsa
 verò voluntas pueri est causa specialiter applicans,
 & non tantum eliciens. Caterum hæc ratio non
 habet locum in Angelis: quia Angeli non habent
 disponsi ab actu imperfecto ad perfectum ut ve-
 niant ad usum rationis, sed statim à principio libe-
 re operantur; unde antequam perveniant ad usum
 rationis, non eliciunt aliquam operationem im-
 perfectam, ex qua se moveant & applicent ad actus
 deliberatos.

D Respondeo secundò cum multis aliis Thomistis, 171.
 distinguendo Antecedens: homo potest peccare
 in primo instanti usûs rationis, si intelligatur de
 primo instanti initiativo attingentiæ usûs rationis,
 nego: si de terminativo, concedo.

Explicatur solutio: Homo non incipit attingere
 usum rationis in unico instanti physico, sed in
 aliqua morula temporis, longiori aut breviori
 secundum quod fuerit subtilioris aut tardioris in-
 geali; cujus ratio est, quia non attingit usum
 rationis

rationis, per discursum formalem, procedendo de cognitione confusa & in communi, ad distinctam; unde in primo instanti illius moralæ, quod dicitur instans initiativum attingentiæ usûs rationis, homo se habet sicut Angelus in instanti creationis, quia eius intellectus applicatur à Deo ad primum dictamen rectum, ex quo infallibiliter sequitur primus actus rectus voluntatis; ex hoc verò actu applicat se ad consilium & deliberationem, in cuius instanti terminativo potest esse peccatum; sicut potuit esse in Angelo statim post creationem, quando plenè potuit deliberare & se movere. De hoc ergo instanti terminativo primi discursus humani, intelliguntur ea quæ docentur à Divo Thoma loco citato, non autem de instanti initiativo: quia omnis actus, quem in illo instanti homo potest habere, est ex speciali motione Dei; & sic in eo nequit esse peccatum; sicut nec in actu Angeli in primo instanti creationis elicitio. Est tamen hæc notabilis differentia inter Angelos in primo instanti creationis, & hominem in primo instanti initiativo primi discursus, quod homo in tali instanti postulat solum applicari à Deo ad cognitionem & volitionem beatitudinis, sive boni in communi; ex quo potest immediatè postea se movere ad beatitudinem illam quærendam in bonis sensibilibus, aut in bono honesto, Deo solum operante per modum agentis universalis: At verò Angelus ex altiori gradu perfectionis quo excedit hominem, petit à Deo tunc moveri ut ab agente particulari ad cognitionem & amorem ultimi finis materialiter & in particulari; quia habet ex sua natura non procedere de potentia ad actum, sive de imperfecto ad perfectum, ut alibi explicatum est.

172. Ad confirmationem, concessio Antecedente, nego etiam consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia anima hominis non contrahit peccatum originale, eo modo quo Angelus personale, per propriam scilicet operationem, sed illud contrahit, quia efficitur pars humanæ naturæ jam infectæ peccato primi parentis: ex hac autem differentia fit quod contractio peccati originalis in puero, licet in primo instanti productionis ipsius contingat, non debeat refundi in Deum, sed in Adamum; lectus verò contractio peccati actualis, quæ contingeret in Angelo in primo instanti sui esse. Solutio est D. Thomæ quæst. 16. de malo art. 4. ad 21. ubi sic habet: *Anima in primo instanti suæ creationis efficitur mala, non per actionem propriam, sed per unionem ad corpus infectum: unde non est similis ratio de Angelo, qui non potuit fieri malus nisi per actum proprium.*

173. Obijcies secundò: Angelus in primo instanti suæ creationis habuit omnia requisita, tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis, ad hoc ut si veller, tunc peccaret: Ergo potuit in illo instanti peccare. Consequentia patet, Antecedens probatur: quia ex parte intellectus nihil aliud videtur requiri ad posse peccare, quam perfectus usus rationis; & ex parte voluntatis, nihil aliud quam perfecta libertas: Sed Angelus habuit utrumque in primo instanti suæ creationis: Ergo &c.

174. Respondeo negando Antecedens: nam unum requisitis ad hoc ut Angelus possit peccare in aliquo instanti, est, quod seipsum possit movere & applicare ad illum actum qui dicitur peccaminosus: non potest autem Angelus, ut vidimus, seipsum movere & applicare ad primum actum sui intellectus & voluntatis, sed necessariò debet hæc

A motio & applicatio fieri ab auctore nature angelicæ.

Ad do quod, ad peccandum, ex parte intellectus requiritur defectuosum dictamen; ex parte autem voluntatis libertas completa, & perfecta, & que sit contrarietatis & contradictionis, sive quoad specificationem simul & exercitium: Sed neutrum habuit Angelus in primo instanti suæ creationis: Ergo falsum quod habuerit omnia requisita ad peccandum. Probatur Minor quoad dictamen: quia tunc non potuit defectuosum illud dictamen habere à se, cum ad primum dictamen voluntatis non possit applicare intellectum, ut supra ostendimus: nec etiam à Deo, quippe qui non potest defectuosè applicare intellectum, seu ad formandum defectuosum dictamen movere. Probatur etiam eadem Minor, quoad perfectam & completam libertatem: quia tunc Angelus habuit solum libertatem contradictionis, sive quoad exercitium, non verò contrarietatis, sive quoad specificationem: Tum quia tunc debuit moveri specialiter à Deo, qui tamen non potest indifferenter movere ad bonum & malum, sed ad bonum tantum: Tum etiam, quia cum prius sit in voluntate, quod sit natura, quam quod sit libera, consequens est ut operatio correspondens ipsi ut causa naturali, prior sit aliquo modo, quam operatio que correspondet ipsi ut agenti libero, ut supra ostensum est.

C Dices: Ad hoc ut Angelus in primo instanti suæ creationis peccare potuerit, sufficit quod in eo instanti fuerit liber, libertate contradictionis & exercitii: Ergo saltem si hanc libertatem in primo instanti creationis habuit, in illo peccare potuit. Consequentia patet, Antecedens probatur. Angelus in primo instanti suæ creationis tenebatur præcepto divino elicere actum dilectionis Dei super omnia: At si fuit liber quoad exercitium, respectu prædicti amoris, potuit tunc non amare, seu amorem illum omittere, maxime quia tunc Deus potuit illi denegare auxilium efficax ad illum elicendum; hujus enim auxilii collatio illi non erat debita, sed omnino liberalis & gratuita: Ergo tunc potuit Angelus peccato saltem omnino non peccare: nam posse peccare peccato omnino, est posse non elicere actum ad quem aliquis ex præcepto tenetur, seu posse illum omittere.

Respondeo negando Antecedens. Ad causam probationem, concessio Majori distinguo Minora. Potuit non amare, seu amorem omittere, potentia consequenti, seu in sensu diviso, concedo: potentia consequenti, seu in sensu composito, nego. Vel secundò distinguo, potuit non amare, prout non amare dicit præcisè puram negationem amoris, concedo: prout dicit privationem amoris, nego. Vel terciò, potuit non amare, seu amorem omittere, omissione physica & naturali, concedo: omissione morali & culpabili, nego. Unde egregiè Cajetanus hic art. 6. §. ad hoc breviter, ait voluntatem Angeli in primo instanti potuisse incurere omissionem actus (quia aliàs libera non fuisset) non tamen omissionem peccatum.

Possunt autem hæc explicari exemplo Christi Domini, qui respectu actus cadentis sub præcepto fuit liber quoad exercitium; & tamen peccare non potuit: quia quamvis illum actum potuerit non elicere, potentia antecedenti, & in sensu diviso, non tamen potentia consequenti, & in sensu composito: vel quia licet potuerit omittere

talem actum, prout omisso est pura negatio actus oppositi, non tamen ut est privatio prædicti actus, ut debiti: de quo plura in Tractatu de Incarnatione, cum agemus de concordia libertatis Christi cum eius impeccabilitate.

Ad illud verò quod subjungitur de denegatione auxilii efficacis ad actum amoris elicendum, dicendum est, quòd licet Deus possit absolute denegare Angelo in primo instanti suæ creationis tale auxilium efficax, non tamen ex hypothese quòd illum eleverit ad ordinem supernaturalem. Cùm enim gratia perficiat Angelum, juxta modum naturæ ipsius, conditio autem naturæ angelicæ exigit habere in primo instanti dilectionem Dei ut ultimi finis naturalis; fit ut Angelo elevato ad ordinem supernaturalem debeat auctus charitatis; & ideo Deus, supposita hac elevatione, tenetur dare auxilium efficax ad elicendum hunc actum in primo instanti: aliàs Angelus in primo instanti esset conversus in Deum ut ultimum finem naturalem, & privativè averfus ab eo ut fine supernaturali, ut pote ad quem ut talem tenetur se convertere. Sicut ex suppositione quod Deus imponat Christo Domino præceptum dilectionis supernaturalis, tenetur illi dare auxilium efficax supernaturale, quia persona impeccabilis est.

Objicies tertio: Angelus in primo instanti hæc creationis mereri potuit, & de facto meruit, ut docet S. Thomas hic art. 5. ad 3. & 4. Ergo etiam in eodem instanti potuit demereri seu peccare. Consequencia probatur: quia plus requiritur ad merendum, quàm ad demerendum, nam mereri est bonum quoddam perfectum, demereri autem est malum.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dico non plus, imò minus requiri ex parte indifferentiæ voluntatis ad merendum, quàm ad peccandum: nam ad merendum sufficit libertas quoad exercitium, ut patet in Christo, & in sanctis confirmatis in gratia; cùm tamen ad peccandum requiratur ista, & insuper libertas quoad specificationem, seu libertas contrarietatis, quæ est inter bonum & malum. Tamen cum hoc sit commune illud axioma, nempe quòd plus requiritur ad bonum, quàm ad malum: quia ad bonum requiritur concursus omnium circumstantiarum debeat; ad malum verò sufficit defectus unius ex illis, juxta illud commune essentiam: bonum ex integra causa; malum verò ex quocunque defectu.

Ad do quòd, licet Angelus in primo instanti mereretur præmium perfectum & plenum, non tamen perfecto & pleno modo: quia licet liberè illud mereretur, non tamen omnino movendo se, sed ut peculiariter motus & applicatus à Deo ad elicendum actum charitatis, necessarium quoad specificationem, & liberum solum quoad continuationem & exercitium: Ex hoc autem modo libertatis & meriti, non potest colligi, Angelum posse etiam demereri; nam Deus non potest speciali ratione applicare illum ad demerendum.

Objicies quartò: Angelus in primo instanti habebat potentiam peccandi; quia non erat tunc regula omnium suarum operationum; Ergo tunc peccare poterat.

Confirmatur: Angelo in secundo instanti non advenit aliquid intrinsecum, quod antea non haberet: Ergo in primo instanti idem potest

A quantum ex principiis intrinsecis; & ita si ponatur impeccabilis pro primo instanti, solum erat impeccabilis ex manutentione Dei extrinseca, subindeque, de absoluta saltem Dei potentia, in primo instanti peccare poterat.

Ad argumentum respondeo distinguendo 180. Antecedens: habebat potentiam peccandi, reducibilem ad actum pro illo instanti, nego: pro aliis instantibus sequentibus, concedo. Licet enim non esset sibi regula operandi, pro illo instanti, debebat tamen necessariò habere regulam bene operandi sibi conjunctam; quia non poterat ab alio moveri, quàm à Deo, per judicium rectum & indefectibile.

B Ad confirmationem distinguo Antecedens: non advenit aliquid intrinsecum, ex parte voluntatis, esto: ex parte intellectus, nego: nam in secundo instanti potest habere dictamen defectuosum, non verò in primo: unde quia defectuosum dictamen simpliciter est necessarium ex parte intellectus ad peccandum, ideo ex defectu alicujus intrinseci Angelus non potest peccare in primo instanti; cùmque Deus illum non possit supplere, nec formare in Angelo dictamen defectuosum (aliàs defectus in Deum refunderetur) Angelus, de potentia etiam absoluta, in eo instanti peccare non potest. Quapropter egregiè ait Joanes à S. Thoma, non posse dari peccatum in Angelo in primo instanti creationis, sine dictamine defectuosò: quòd si formatur à Deo, deficit Deus: si verò non formatur à Deo, pro illo instanti, non deficit Angelus; quia ex se formare illud non potest pro illo instanti & primo actu.

C Objicies ultimò: Quamvis prima operatio Angeli non possit esse mala, ob rationes supra assignatas, non sequitur tamen Angelum non posse peccare in primo instanti creationis: Ergo rationes illæ non probant intentum. Consequencia patet, Antecedens probatur: quia Angelus potest habere in primo instanti creationis plures operationes, quarum primà existente bonà, secunda vel tertia poterit esse mala & peccaminosa; & ita quamvis prima operatio Angeli non sit, nec possit esse mala, ille tamen poterit in primo instanti suæ creationis peccare.

Respondeo negando Antecedens. Ad probationem dico, hoc ipso quòd prima operatio voluntatis angelicæ, debeat esse recta in primo instanti, impossibile esse quòd in eodem instanti aliqua operatio mala in eo reperiat. Cujus ratio est, quia prima operatio Angeli, debet esse dilectio sui ipsius, & Dei ut authoris tam supernaturalis quàm naturalis: cum hac autem dilectione Dei est impossibile omnis actio mala: Ergo primà operatione existente bonà, non possunt alia in eodem instanti elicita esse mala. Deinde si Angelus in primo instanti creationis posset habere plures operationes, quarum primà existente bonà, alia essent malæ, posset simul habere plures actus, per modum plurium, cujus oppositum supra ostendimus. Ad do quòd operationes quæ sunt in eodem instanti, debent esse subordinatæ: nam ut docet D. Thomas quæst. 16. de malo art. 4. diversæ actiones Angeli non subordinatæ, diversa constituunt instantia temporis discreti: Sed operatio bona, & operatio mala, non sunt subordinatæ, ut patet: Ergo non potest Angelus illas habere in eodem instanti.

E Quæ D. Thomas docet in sequentibus hujus quæstionis articulis, facilia sunt, vel jam explicata: 183.

Diff. 12. a. 9. cata: quæ enim art. 6. dicit de via Angelorum, ex professo supra tractavimus. In articulo autem 7. quærit an supremus inter Angelos peccaverit? & respondet quod quamvis sententia Damasceni id negantis, nullâ censurâ notanda sit, sententia tamen affirmans est probabilior, & Sacræ Scripturæ conformior: nam Job 40. Lucifer sub typo Behemot appellatur *Principium viarum Dei*: quæ verba sic interpretatur Gregorius 32. Moral. cap. 18. *Principium viarum Dei Behemot dicitur: quia nimirum cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit. Item Ezechiel 28. Lucifer appellatur: signaculum similitudinis. Quæ verba exponens idem Gregorius homil. 34. in Evang. subdit: Non ad similitudinem Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur, ut quod in eo subtilior est natura, ed in illo imago Dei similis insinuetur expressa. Mox subditur (pergit idem) Omnis lapis pretiosus operimentum ejus, novem autem ibi Propheta lapides numerat: quia novem sunt ordines Angelorum: quibus ordinibus ille primus Angelus idè ornatus & opertus extitit, quia dum cunctis agminibus Angelorum prelatus est, ex eorum comparatione clarior fuit. Demum Ezechiel. 31. de eodem Lucifero sub figura Regis Tyri dicitur. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei... Omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini ejus: quoniam speciosum fecit eum in multis condensisque frondibus. Quæ verba similiter idem Gregorius ibidem expendens, subdit: Quid namque accipim cedris, abietibus, & platani potest, nisi illa virtutum celestium proceræ celsitudinis agmina, in æterna latitæ viriditate plantata: quæ quamvis excelsa sint condita, huic tamen nec prelata sunt nec aquata, qui speciosus factus in multis condensisque frondibus esse dicitur: quia prelatum cæteris Angelorum legionibus, tanta illum species pulchriorem reddidit, quanta & supposita Angelorum multitudo decoravit. Unde Bernardus in primo sermone de adventu: Initium omnis peccati superbia, quæ tam velociter ipsum quoque sideribus cunctis clarius micantem æternæ caliginæ obtenebravit Luciferum: quæ non modò Angelum, sed Angelorum principem in diabolum commutavit.*

184. Dices: Scriptura Luciferum inter Cherubinos collocat, eumque Cherubinum appellat, ut patet ex illis verbis Ezechielis 28. Tu Cherub exorientus & proregens, posuisti te in monte sancto Dei: Sed ordo Cherubinarum est inferior ordini Seraphinorum, ut docet Dionysius 7. cap. cælestis Hierarchiæ: Ergo Lucifer inter Angelos supremus non fuit.

Respondeo cum D. Thoma hic art. 7. ad 1. Luciferum in Scriptura non denominari Seraphim, sed Cherubim: quia Cherubim denominatur à scientia, quæ potest esse cum peccato mortali; Seraphim verò ab ardore charitatis, quæ cum peccato mortali est impossibilis, & quam Lucifer peccando totaliter amisit, ut lepidè illi exprobrat Bernardus, serm. 3. de verbis Isaïæ, his verbis: *Vt quid ergo, tu qui mane oriebaris Lucifer, in veritate non stetitisti, nisi quia Seraphim non fuisti? Seraphim quippe ardens seu incendens interpretatur: tu verò habuisti miser lucem, sed ardorem non habuisti. Bonum erat tibi, si ignifer magis esses quam Lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi, ut et frigidus ipse, frigidam quoque eligeres regionem.*

185. In articulo 8. concludit S. Doctor, primum Angelum per suum peccatum fuisse aliis causam peccandi, non cogentem, directam, & ex

A parte principii actus peccaminosi moventem (quia sic sola voluntas peccantis est causa proprii peccati) sed indirectam, & moventem ex parte objecti, quatenus scilicet Lucifer, mortuaturè amando propriam excellentiam, propulsit aliis objectum sui peccati abique regula divina; ad quod non est necesse (inquit in resp. ad 1.) peccatum primi Angeli fuisse primum in quo instanti temporis, sed fuisse præcellens instanti nature.

Huic conclusioni D. Thoma favent innumera Scripturæ testimonia: Apocalypsis enim cap. 12. legitur quòd Draco caudâ suâ tertiam stellarum cæli partem traxit. Quæ verba SS. Patres de Lucifer, cæterisque Angelis, cum ipso è cælo cadentibus, interpretatur, Unde B. Cyrillus Hierosol. catech. 2. iste, inquit, traxit ad ruinam multos. Et Nazianzenus carn. 6. sic habet,

Haud solus cecidit Lucifer, verum agmine septuaginti, sceleris cui dux fuit atque magister,

Dux scilicet per exemplum, & magister per suggestionem. Item Isaïa 14. eidem Lucifero dicitur: *Tu terram tuam disperdidisti, in populum tuum occidisti. Ubi Hieronymus: Lucifer (inquit) quos sibi Deus in correptionem dederat, penitus perdidit.*

Adde cum D. Thoma, quòd hoc habet ordo divinæ justitiæ, ut cujus suggestioni aliquis consentit in culpa, ejus potestati subdat in pœna; juxta illud 2. Petri 2. *A quo quis superatus est, hujus & servus est*: Atqui omnes mali Angeli subduntur Lucifero in pœna, secundum illud Matthæi 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo & Angelis ejus*: Ergo illi adhæret in culpa.

Ex his intelliges, Luciferum, malorum Angelorum, omniumque reproborum caput, non immeritò appellari; cum non dignitate magis cæteris, quàm improbitate, & peccandi auctoritate ac exemplo præster. Unde Gregorius lib. 4. Moral. cap. 14. *Sicut idem Redemptor noster una persona est cum congregatione bonorum; ipsæ quoque caput est corporis, & nos hujus capitis corpus: ita antiquus hostis una persona est cum cuncta collectione reproborum: quia ipse est ad iniquitatem, quasi caput præeminet; illi autem dum ad persuasum deserunt, velut subjunctum capiti corpus inhaerent.*

In articulo ultimo docet numerum Angelorum qui permanerunt esse majorem: quia cum natura in paucioribus deficiat, illud quòd est contra inclinationem naturalem reperitur in paucioribus: Sed peccatum est contra inclinationem naturalem creaturæ intellectuales. Ergo plures Angeli steterunt, quàm ceciderunt. Non est autem eadem ratio de hominibus: quoniam homine est duplex appetitus, intellectualis & sensitivus, pluresque sequuntur sensitivum, quàm intellectivum, & idè plures homines perficiunt à bono rationis. De quo Cajetanus 2. quaestione 71. articulo 2. & Ferrarientis, contra Gentes cap. 76.